

Kader Studieloopbaanbegeleiding bij Avans Hogeschool

datum	oktober 2014	contactpersoon	Floor van der Boon
onderwerp	Studieloopbaanbegeleiding bij Avans Hogeschool	telefoon	(088) 525 88 93
van	Floor van der Boon Gemma Veulings	e-mail	fa.vanderboon@avans.nl

Inleiding

Studieloopbaanbegeleiding (SLB¹) is een vorm van begeleiding voor alle studenten van Avans Hogeschool, die per opleiding of academie is ingericht. Dit kader beoogt de kwaliteit van SLB binnen Avans Hogeschool te verhogen. Ze biedt academies handvatten bij het (her)formuleren van hun visie op SLB, het (her)inrichten van hun SLB-programma en het in de praktijk brengen hiervan door studieloopbaanbegeleiders (SLB'ers).

Dit document schetst de beoogde reikwijdte van SLB voor Avans Hogeschool, gericht op de voltijdstudent. Het gaat hierbij uit van de onderwijsvisie² van de hogeschool en laat zien hoe SLB invulling geeft aan de focus op de ontwikkeling van de student. Daarnaast is er de verbinding met de ambitie 2020³, waarin SLB wordt genoemd als instrument om de student het maximale uit zichzelf te laten halen. Mede door de druk van prestatieafspraken met het Ministerie van OCW staat SLB de laatste jaren steviger op de agenda van hogescholen.

Allereerst wordt het doel van SLB beschreven en vervolgens verder uitgediept. Daarna wordt ingegaan op de vormgeving van SLB binnen de opleiding, de rol van de SLB'er en de student en de inbedding van SLB in de keten van begeleiding. Tot slot worden de randvoorwaarden voor succesvolle SLB beschreven.

Doel van studieloopbaanbegeleiding

Het doel van SLB is het vergroten van het succes van de student op zowel korte als lange termijn. Aan de ene kant wordt de student begeleid om succesvol te zijn binnen zijn studieloopbaan. Aan de andere kant wordt de student voorbereid op zijn beroepsloopbaan door te leren steeds meer zelfsturend te zijn.

Succesvol tijdens de studieloopbaan

SLB speelt een belangrijke rol in het vergroten van studentsucces voor de gehele studie. Met studentsucces wordt bedoeld dat de student op effectieve wijze en met een goed gevoel een passende studie doorloopt en deze afrondt met een diploma of getuigschrift.

Er zijn verschillende manieren waarop SLB wordt ingezet om bij te dragen aan het vergroten van studentsucces. Zo wordt in het eerste jaar de match tussen student en opleiding

¹ Naast 'SLB' worden ook andere termen gehanteerd, zoals Studieloopbaanontwikkeling (SLO), -coaching (SLC) of mentoraat.

² *Onderwijsvisie Avans Hogeschool – Samen het maximale uit jezelf halen* (2014).

³ *Ambitie 2020 Avans Hogeschool – Samen betekenis geven* (2014).

onderzocht⁴. De student bespreekt met zijn SLB'er of hij op de juiste plek zit. De studiekeuze van de student wordt daarmee bekrachtigd of er worden passende acties ingezet om de student naar de juiste plek te begeleiden.

Daarnaast voorziet SLB in aandacht voor de student. De student vindt binnen SLB een eerste aanspreekpunt, iemand die hem ziet, (h)erkent, volgt en ondersteunt. De SLB'er monitort de studievoortgang van de student, met oog voor onder meer studieresultaten en studiehouding. SLB biedt aandacht aan alle studenten: zowel de gemiddelde student, de achterblijver als de koploper. SLB heeft ook aandacht voor studenten met speciale behoeften, zoals excellente studenten, studenten met een functiebeperking en topsporters.

De binding die door intensief contact ontstaat tussen student en SLB'er, maar ook tussen studenten onderling, is van groot belang voor de motivatie en het voortzetten van de studie, met name wanneer het even tegenzit.

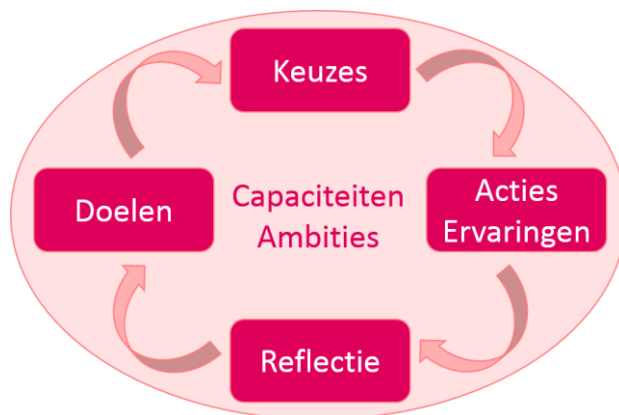
Tevens is SLB, vooral in het eerste jaar, gericht op het soepeler doorlopen van de studie. Binnen SLB wordt de (propedeuse)student begeleid bij het verwerven van studievaardigheden zoals time-management en toetsvoorbereiding.

Een andere manier waarop SLB wordt ingezet om studentsucces te vergroten, is door de student (in afnemende mate) te ondersteunen bij het maken van keuzes in de studieloopbaan. Dit omdat de student niet vanaf de eerste dag zelfsturend is. SLB helpt de student een helicopterview aan te nemen om zijn kansen en mogelijkheden te overzien, zodat hij bewuste keuzes kan maken. SLB vraagt een fijne balans tussen sturing en begeleiden bij zelfsturing, waarbij de nadruk steeds meer komt te liggen op zelfsturing.

Zelfsturing leren in voorbereiding op de beroepsloopbaan

Ons onderwijs is erop gericht toekomstbestendige professionals op te leiden die ook na hun studie blijven leren en hun talenten ontwikkelen. We leiden op voor beroepen die continu in beweging zijn en mogelijk zelfs voor beroepen die nu nog niet bestaan. Dat vraagt dat leren en blijven leren centraal staan in ons onderwijs. SLB draagt eraan bij dat studenten leren zelf sturing te geven aan hun (studie)loopbaan. SLB is dus niet alleen gericht op het begeleiden van de student bij het succesvol zijn binnen de studieloopbaan, maar ook op het lange termijndoel: de student voorbereiden op zijn beroepsloopbaan door hem te leren zelfsturend te zijn.

Zelfsturend zijn houdt in dat de student in staat is om mogelijkheden, kansen en wensen in zijn loopbaan te herkennen en te benutten. Dit vergt een cyclisch proces rondom de capaciteiten en ambities van de student, zoals weergegeven in de figuur hieronder.

⁴ Zie: *Kader voor Matching in jaar 1* (Hippocampus, 2013).

Achtergrond: zelfsturing leren

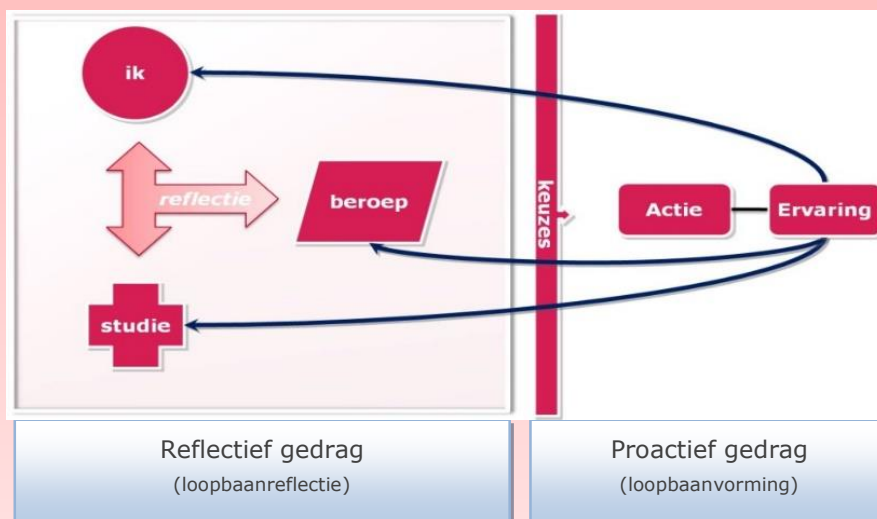
Om zelfsturend te zijn, helpen we de student bij het ontwikkelen van de loopbaancompetenties⁵ die hiervoor nodig zijn. Enerzijds door reflectief gedrag op capaciteiten en ambities te stimuleren, anderzijds door hem te helpen proactief vorm te geven aan zijn loopbaan. Dit mondt uit in het SLB-model zoals weergegeven in de figuur hieronder.

Reflectief gedrag houdt in dat in SLB gerefleeteerd wordt op *zelfbeeld*, *studiebeeld* en *beroepsbeeld* van de student, op basis van opgedane ervaringen. De reflectie op ik – studie – beroep levert de student inzicht in zijn capaciteiten en ambities in relatie tot wat er van hem verwacht wordt en de mogelijkheden die studie en beroep hem bieden. Daarbij hoort ook het reflecteren op hoe de student zich ontwikkelt met betrekking tot de beroepscompetenties.

Proactief gedrag houdt in dat de student bewuste keuzes maakt in zijn (studie)loopbaan op basis van de reflectie op ik – studie – beroep. Die keuzes leiden tot nieuwe ervaringen, bijvoorbeeld het volgen van een bijspijkermodule, het doen van een bepaalde stageopdracht, of het deelnemen aan een honoursprogramma. De ervaring die de student in die acties opdoet, biedt vervolgens weer nieuwe informatie over de driehoek ik – studie – beroep, oftewel nieuwe input voor reflectie.

Reflectie is essentieel om te leren uit praktijkervaring en is een voorwaarde voor een goede beroepshouding. Door na te denken over daadwerkelijk voorgevallen of mogelijk toekomstige situaties wordt de student zich bewust van zijn gedrag en kan hij zich ontwikkelen. 'Critical incidents' spelen een cruciale rol bij de reflectie. Dit zijn gebeurtenissen die van specifieke betekenis zijn voor de student, zoals een succeservaring in een bepaalde opdracht of een conflict met een medestudent. Ze zetten de student aan het denken over bijvoorbeeld zijn gedrag, houding, overtuigingen, maar ook normen en waarden. Dit leidt tot nieuwe inzichten en nieuw gedrag.

Het model is van toepassing op alle jaren van de opleiding. De hoeveelheid sturing vanuit de opleiding verandert door de jaren heen. In het begin van de studie heeft de student veel begeleiding nodig bij het doorlopen van de cyclus van reflectie en actie. Daarbij wordt de student dus ook begeleid bij het maken van keuzes tijdens zijn opleiding. Langzamerhand leert hij zelf te reflecteren en passende acties te ondernemen, door zichzelf vragen te stellen. De student heeft minder begeleiding nodig en leert zelfsturend te zijn. De focus verschuift dan ook van studiebegeleiding naar loopbaanbegeleiding.

⁵ Kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie, loopbaansturing en netwerken

De student heeft zicht op zijn capaciteiten en ambities, hij weet wat hij kan, nog niet kan en wat hij wil bereiken. Op basis daarvan stelt hij doelen en maakt vervolgens keuzes en onderneemt acties gericht op het bereiken van deze doelen. Daarna herziet de student zijn doelen, gevoed door ervaringen en reflectie op die ervaringen. Het gaat dus om een doorlopend proces waarin de student handelingen richt op het bereiken van doelen die hij zelf, op basis van eigen inzichten, kiest en herziet. De student leert kritisch te kijken naar wat er is gebeurd en hieruit lering te trekken en nieuw gedrag te ontwikkelen.

SLB-activiteiten helpen de student hierbij. Ze ondersteunen hem bij het ontwikkelen van reflectief en proactief gedrag (zie kader op p. 3), zodat de student leert om de cyclus van zelfsturing te doorlopen. Dit gebeurt bijvoorbeeld in SLB-gesprekken. Naarmate de opleiding vordert, kan de sturing via activiteiten afnemen en kan de student meer en meer zelf sturing geven. Op deze manier draagt SLB bij aan het ontwikkelen van een professionele, lerende beroepshouding. Daarnaast helpen SLB-activiteiten de student inzicht te krijgen in zichzelf en (de weg naar) het beroep. Sollicitatietrainingen en werkexploratie zijn hiervan voorbeelden.

De hogeschool daagt de student uit om het heft in eigen handen te nemen. De student is eigenaar van zijn leerproces en stelt zijn eigen leervragen. Onze studenten zijn divers. Ze zijn niet gebaat bij een 'one-size-fits-all'-benadering en hebben eigen talenten die we willen ontdekken, begeleiden en verdiepen. In SLB wordt daarom aan elke student (individuele) begeleiding geboden, gericht op zijn persoonlijke ontwikkeling. Omdat elke student wordt opgeleid tot een lerende professional, is SLB relevant voor *alle* studenten, elk met zijn eigen capaciteiten en ambities.

Vormgeven van studieloopbaanbegeleiding in de opleiding

Alle opleidingen van Avans Hogeschool bieden studenten SLB. Studenten en docenten van de diverse opleidingen verschillen van elkaar, diversiteit in het vormgeven van SLB is daar een logisch gevolg van. Desalniettemin zijn er generieke uitgangspunten voor de inrichting van SLB in de opleiding. Deze hebben betrekking op de opbouw van SLB over de leerjaren heen, de inrichting van een loopbaangerichte leeromgeving en de integratie van SLB in het curriculum.

Gedurende de opleiding verschuift de focus van SLB van het doel op korte termijn naar het doel op lange termijn. Waar in het begin van de studie de nadruk ligt op 'ik' in relatie tot 'studie', verschuift de nadruk in hogere jaren naar 'ik' in relatie tot 'beroep'. Dat wil zeggen dat in het eerste studiejaar veel aandacht uitgaat naar leren kennen van jezelf en elkaar, matching, binding en studievaardigheden. In de latere leerjaren komt steeds meer nadruk te liggen op voorbereiding op de beroepsloopbaan en het ontwikkelen van zelfsturing. Deze verschuiving sluit ook aan bij de ontwikkeling van het brein van de student, waarbij de student steeds meer en beter in staat is te reflecteren.

Een loopbaangerichte leeromgeving omvat de volgende drie elementen: er vindt dialoog met de student plaats, de leeromgeving is praktijkgericht en de opleiding stimuleert de student zelf keuzes te maken. De *dialoog* met de student wordt veelal vormgegeven in SLB-gesprekken. Hierin wordt de student ondersteund bij de reflectie op zijn capaciteiten en ambities. Daarbij zijn de 'critical incidents' in studie en beroep input. Om die reden is *praktijkgerichtheid* van de leeromgeving essentieel, de opleiding biedt de student voldoende mogelijkheden om (praktijk)ervaringen op te doen om van te leren. Daarnaast legt de opleiding de student *keuzes* voor. Zo stimuleert de opleiding de student om zelf keuzes te maken, zodat hij wel móet nadenken over zijn capaciteiten en ambities.

SLB is niet los te zien van het curriculum, mede omdat het leren van ervaringen een belangrijk onderdeel uitmaakt van SLB. We zien SLB als integraal onderdeel van ieder curriculum. Het curriculum is zo ingericht dat het input levert voor reflectie en het maken van keuzes in de (studie)loopbaan. Hoewel de dialoog over deze loopbaan vaak wordt

vormgegeven in individuele⁶ of groepsgewijze SLB-gesprekken, kan dit ook in de dagelijkse lespraktijk gebeuren. Bijvoorbeeld doordat docenten de student vragen om het geleerde te koppelen aan wie hij is, wat hij kan en wat hij verwacht van zijn toekomstige beroep. Zo wordt het nadenken over mogelijkheden, kansen en wensen in de loopbaan een natuurlijk onderdeel van het leren. Naast gesprekken zijn er ook andere activiteiten die onderdeel kunnen zijn van SLB. Veelgebruikte activiteiten zijn het opstellen van een persoonlijk ontwikkelplan (POP) en een digitaal portfolio, het interviewen van een beroepsbeoefenaar, het opstellen van een cv en het maken van persoonlijkheidstesten. Deze activiteiten leveren vervolgens weer input voor verdere reflectie.

Verantwoordelijkheden van student en SLB'er

De SLB'er en de student hebben ieder een eigen sleutelpositie in SLB. De SLB'er heeft de essentiële maar ook lastige taak de student te begeleiden bij succesvol studeren en het ontwikkelen van zelfsturing. Dit doet hij onder andere door de student te motiveren, maar ook te confronteren. De SLB'er helpt de student te leren van critical incidents, zicht te krijgen op zijn capaciteiten en ambities en op basis daarvan sturing te geven aan zijn (studie)loopbaan. Daarbij is het van groot belang dat de SLB'er de student erkent als eigenaar van het leerproces. De student verantwoordelijk houden voor zijn eigen ontwikkeling is noodzakelijk om hem te laten ontwikkelen naar zelfsturende, lerende professional. Tot slot erkent de SLB'er de reikwijdte en grenzen van zijn rol en verwijst hij de student door wanneer die overschreden worden (zie kader hieronder). Hij maakt deze grenzen kenbaar richting de student.

Een aantal algemeen geldende aanknopingspunten voor de rol van SLB'er:

- De SLB'er richt zich op de (studie)loopbaan van de student. Wat er ook ter sprake komt in SLB, hij bespreekt het altijd in relatie tot de studie van de student en zijn loopbaanperspectief.
- De SLB'er is geen hulpverlener. Hij verwijst dus tijdig door naar bijvoorbeeld decaan of huisarts. Zij kunnen specialistische hulp bieden. Denk hierbij aan leerstoornissen, gedragsproblematiek, gezondheidsproblemen, etc.
- De student is verantwoordelijk voor zijn eigen leerproces. De SLB'er helpt hem te reflecteren, maar lost niet zijn problemen op.

Studieloopbaanbegeleiding als onderdeel van de keten

Studenten worden bij Avans Hogeschool uiteraard op diverse manieren begeleid, SLB is daar onderdeel van. Dat betekent dat SLB niet op zichzelf staat. Het maakt onderdeel uit van de begeleiding van de student in de keten van scholier tot afgestudeerde professional. In het VO maken veel scholieren in Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) al kennis met loopbaanbegeleiding. Binnen Avans Hogeschool is in alle fasen van de studie aandacht voor SLB, onder meer middels intake (voor de poort), matching (jaar 1) en stage- en afstudeerbegeleiding (hoofd fase). Dat betekent dat SLB eerdere loopbaanbegeleiding opvolgt, maar ook studenten doorgeeft aan opvolgende begeleiders.

Ook de activiteiten binnen SLB staan in verhouding tot elkaar. Om te borgen dat gesprekken nooit op zichzelf staan, worden deze geregistreerd. Op die manier wordt als het ware een studentdossier opgebouwd, waar soms al in de vooropleiding mee gestart wordt. Dit zorgt voor continuïteit, doordat de SLB'er aan kan sluiten bij wat hij eerder met de student besprak, maar ook doordat overdracht naar eventuele andere begeleiders soepel verloopt.

Elke student heeft een eigen SLB'er, maar hij heeft daarnaast ook toegang tot anderen die hem in zijn studie en (studie)loopbaan kunnen begeleiden. De decaan is de

⁶ In jaar 1 zijn minimaal vier individuele gesprekken wettelijk verplicht.

tweedelijnsbegeleider voor studenten die tijdens de studie tegen al dan niet studiegerelateerde problemen aanlopen die hun studievoortgang kunnen belemmeren. In sommige gevallen is er een studieadviseur die als tweedelijnsbegeleider in de academie of opleiding opereert. Docenten zetten, zoals eerder beschreven, de student in de dagelijkse praktijk aan tot reflectie op zijn capaciteiten en ambities in relatie tot het vak dat ze geven. Docenten geven bovendien ontwikkelgerichte feedback die een lerende houding stimuleert. Ook de stagebegeleider speelt een cruciale rol. De stage, waarin de student concrete ervaring in de beroepspraktijk opdoet, levert immers critical incidents op in het leerproces van de student. Dit biedt kansen voor reflectie op de loopbaan van de student. Docenten hebben daarnaast een signaleringsfunctie richting SLB'ers en studenten over ontwikkeling in de (studie)loopbaan.

Randvoorwaarden voor succesvolle studieloopbaanbegeleiding

Een eerste voorwaarde om SLB succesvol te kunnen aanbieden, is dat de opleiding of academie een visie op SLB formuleert en vertaalt deze naar uitgangspunten en vervolgens naar een concreet programma voor SLB. Daarbij onderschrijft de SLB'er het belang van deze visie en uitgangspunten. Omdat de SLB'er een sleutelfunctie heeft in SLB, is zijn competentie voor deze rol randvoorwaardelijk voor succesvolle SLB. Dit heeft niet alleen te maken met vaardig zijn in de begeleiding van studenten, maar ook met de houding van de SLB'er ten opzichte van SLB. Maar niet alleen SLB'ers hebben een positieve houding ten opzichte van SLB. Alle medewerkers die met de ontwikkeling van de student te maken hebben, onderschrijven het belang van SLB en dragen er aan bij. Voor competentieontwikkeling zijn passende professionaliseringsmogelijkheden nodig. Daarnaast wordt de SLB'er in tijd en ruimte gefaciliteerd om SLB-activiteiten met studenten uit te voeren. Tot slot evalueert de opleiding of academie het gemaakte SLB-beleid en de uitvoering ervan regelmatig, om bijsturing en doorontwikkeling mogelijk te maken.

Om dit te ondersteunen, is er een Avansbrede Community of Practice (CoP) 'SLB Avans'. De CoP faciliteert uitwisseling op het gebied van SLB en studentsucces tussen SLB-ambassadeurs van de academies en voegt daaraan expertise vanuit het LIC toe. De CoP SLB Avans draagt er aan bij dat dit kader voor SLB geïmplementeerd wordt binnen de opleidingen en dat de kwaliteit van SLB wordt gewaarborgd. Hiertoe werkt de CoP aan concrete instrumenten zoals een competentieprofiel van de SLB'er en een overzicht van best practices vanuit alle SLB-programma's binnen Avans Hogeschool. Daarnaast biedt het LIC ondersteuning bij professionalisering, visieontwikkeling, beleidsontwikkeling, programmaontwikkeling en evaluatie.